

Monitoring wykorzystania zasobów publicznych w kampanii wyborczej 2024

Co robić, gdy kandydaci łamią kodeks wyborczy ?

Zawiadomienie komisarza wyborczego o naruszeniu kodeksu wyborczego

Kodeks wyborczy mówi, że

„art. 167. § 1. Do zadań komisarza wyborczego należy:

1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego; (...)”

Sposób najprostsz, ale mało skuteczny. Z mojego doświadczenia, komisarz zrobi jedną z dwóch rzeczy:

- 1) przekaże sprawę do policji,
- 2) nic nie zrobi (lub odpisze, że nic nie zrobi).

Wykaz komisarzy wyborczych: <https://pkw.gov.pl/organy-wyborcze/komisarze-wyborczy>

Zawiadomienie policji o możliwości popełnienia przestępstwa

Musimy to zrobić osobiście (trzeba się przygotować na ok. 30-45 minut spędzone na komisariacie). Możemy to zrobić w dowolnym komisariacie (choć policjanci mogą twierdzić, że powinniśmy to zgłosić we właściwym tj., tam gdzie popełniono wykroczenie). Potrzebujemy mieć ze sobą dowód osobisty (honorują mObywatel). Pomocne będą wydrukowane zdjęcia, ew. opis treści zawiadomienia.

Trzeba pamiętać, że policjanci nie znają się na prawie wyborczym (trzeba im tłumaczyć prostym językiem), niekiedy sprawy o kradzież czy włamanie uważają za dużo bardziej poważne i realne, niż wykroczenia wyborcze.

Policjant ma obowiązek przyjąć od nas zawiadomienie. Zgłaszamy je jako świadek (choć nie musimy widzieć na własne oczy, mogliśmy zobaczyć np. na facebooku). Powinniśmy wskazać miejsce zdarzenia, czas, przebieg i nasze żądanie (np. ukarania winnych i usunięcia reklamy).

Poza opisem sprawy warto przygotować przepisy prawa, które naszym zdaniem naruszono, np.:

- umieszczenie materiałów wyborczych w miejscach publicznych do tego nieprzeznaczonych – art. 63a kodeksu wykroczeń (np. baner wyborczy na znakach drogowych),
- agitacja wyborcza na terenie urzędu - art. 108 § 1 ust. 1 kodeksu wyborczego (jako teren urzędu należy też rozumieć ogrodzenie na działce, na której jest budynek urzędu),

Zostaniemy pouczeniu m. in. o składaniu fałszywych zeznań (dostaniemy do podpisu oświadczenie w tej sprawie).

Policjant po przyjęciu zawiadomienia powinien nam odczytać lub dać do przeczytania jego treść, którą podpisujemy. Ja robię sobie jeszcze zdjęcie treści zawiadomienia (tak dla siebie).

Na tym nasz w sprawie udział się kończy, chyba, że trzeba będzie złożyć dodatkowe wyjaśnienia. Po kilku tygodniach powinniśmy też dostać list z informacją, jak się zakończyła sprawa.

Nagłośnienie / publiczne napiętnowanie

Media tradycyjne

Media społecznościowe

Promocja wizerunku kandydata finansowana nie w ramach kampanii wyborczej

ZAPRASZAMY NA BEZPŁATNE KURSY PIERWSZEJ POMOCY

Dyrektor Stacji Pogotowia Ratunkowego SPZOZ w Białej Podl.
Igor Dzikiewicz

Przewodniczący Rady Społecznej Stacji Pogotowia Ratunkowego SPZOZ w Białej Po
Dariusz Litwiniuk

...em Środowiskowego Domu Samopomocy jest rozwijanie umiejętności dzielnego funkcjonowania, podtrzymywania umiejętności nabytych oraz przywrócenie możliwości pełnienia ról społecznych.

DOM POSIADA PRACOWNIE TERAPEUTYCZNE TYPU:

- sala terapii ruchem i muzykoterapii
- sala doświadczania świata
- sala wyciszeń
- pracownia rękodziela
- pracownia arteterapii
- pracownia komputerowa oraz rehabilitacyjna
- pracownia kulinarna

Dom działa **5 dni w tygodniu po 8 godzin dziennie**. Dla uczestników pobytu dziennego zapewniony jest ciepły posiłek. W przypadku wystąpienia potrzeby, spowodowanej sytuacją życiową lub rodzinną uczestnika, w ofercie instytucji przygotowano miejsca całonocnego pobytu.

Uczestnikom udzielane jest **wsparcie psychologiczne, psychiatryczne, pracownika socjalnego i fizjoterapeuty**.

JAK UZYSKAĆ SKIEROWANIE DO ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY?

Wniosek należy złożyć do Ośrodka Pomocy Społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania uczestnika.

WIĘCEJ INFORMACJI:
Środowiskowe Centrum Wsparcia w Kraśniku, Al. Niepodległości 23, 23-204 Kraśnik, tel. **81 503-21-96**
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku, ul. Grunwaldzka 6, 23-204 Kraśnik; tel. **81 826-18-64**.

Wychodzimy na przeciw mieszkańcom naszego regionu. Ośrodek posługuje wszystkim, którzy w tym powiecie wymagają wysokiej wykwalifikowanej pomocy. Odciały rodziny, które muszą się nimi zajmować przez cały czas. Potrzebujący będą tutaj pod okiem specjalistów, korzystając z opieki nieodpłatnie.

Jarosław Stawłarski
Marszałek
Województwa Lubelskiego

Paweł Kudręł
Starosta Kraśnicki

SERDECZNIE ZAPRASZAMY

- Akurat przed wyborami starosta na banerach zaprasza mieszkańców na swoje dyżury,
- Akurat przed wyborami pogotowie ratunkowe kolportuje ulotki o bezpłatnym kursie pierwszej pomocy, na które zaprasza kandydat na prezydenta miasta,
- Akurat przed wyborami Środowiskowy Dom Samopomocy kolportuje ulotki ze swoją ofertą, na których widnieje marszałek województwa i starosta,

Promocja w mediach nie w ramach kampanii wyborczej

Cechą wspólną takich materiałów jest umieszczenie w nich:

- nazwiska i zdjęcia osoby kandydującej,
- faktycznie opublikowane materiały promują wskazane osoby a nie działania instytucji, w których pracują.
- brak informacji o sfinansowaniu ze środków komitetu wyborczego.

Seniorzy

Według danych statystycznych jesteśmy społeczeństwem starzejącym się - w skali całego kraju obserwowany jest stały wzrost liczby ludności określanej w statystykach struktury demograficznej jako ludność w wieku poprodukcyjnym. Lepszy dostęp do usług medycznych, podniesienie świadomości na temat zdrowego trybu życia, w tym zwiększenie aktywności fizycznej przyczyniły się do wydłużenia ludzkiej egzystencji. Województwo lubelskie należy do regionów o największym udziale osób starszych w ogólnej liczbie ludności, a zwłaszcza w odniesieniu do liczby osób w wieku produkcyjnym. Postępujący proces starzenia się ludności Lubelszczyzny niesie za sobą konsekwencje w sferze ekonomicznej, medycznej, socjalnej i kulturowej.

Seniorzy stanowią dużą część lokalnych wspólnot, ich rola w codziennym życiu społeczeństwa jest coraz istotniejsza. Bagaż doświadczeń, życiowa mądrość, znajomość historii, obyczajów, tradycji sprawiają, że ludzie starsi budują pomost między przeszłością i teraźniejszością, a przez to integrują rodziny i społeczności - mówi Anna Augustyniak, sekretarz województwa lubelskiego.

Mając na uwadze doniosłą rolę seniorów w społeczeństwie, kierując się zasadami empatii, szacunku i zrozumienia dla osób starszych, Samorząd Województwa Lubelskiego podejmuje szereg działań zmierzających do poprawy jakości życia oraz aktywizacji tej grupy społecznej. Wśród priorytetów polityki senioralnej w województwie lubelskim są, między innymi, edukacja, zwiększenie dostępności do usług zdrowotnych i społecznych, integracja społeczna, walka z dyskryminacją i przemocą wobec starszych - dodaje Anna Augustyniak.

Kierunek polityki senioralnej w województwie lubelskim wyznacza Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, zaś opinio-

waniem projektów programów kierowanych do osób starszych oraz inicjowaniem propozycji rozwiązań na rzecz środowiska seniorów zajmuje się Wojewódzka Rada ds. Polityki Senioralnej przy Marszałku Województwa Lubelskiego powołana w 2014 roku.

Ramy działań polityki senioralnej ujęto w Wojewódzkim Programie na Rzecz Osób Starszych na lata 2016-2020, który powstał z inicjatywy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie jako kontynuacja programu na lata 2013-2015. Wśród kluczowych haseł tego dokumentu są: poprawa jakości i dostępności świadczeń opieki zdrowotnej, zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego, rozwój aktywności społecznej, zawodowej, kulturalnej i edukacyjnej osób starszych.

Założenia Wojewódzkiego Programu na Rzecz Osób Starszych na lata 2016-2020 są skutecznie wdrażane poprzez między innymi realizację w domach pomocy społecznej projektów służących doposażeniu w sprzęt rehabilitacyjny czy szkolenia dla kadr, rozwój miejsc aktywności osób starszych, jak kluby seniora, Uniwersytety Trzeciego

Wiek, doradztwo zawodowe i szkolenia dla osób 50+ - mówi sekretarz województwa lubelskiego.

W realizacji tych działań samorząd wojewódzki wspiera organizacje pozarządowe, które organizują ponadto zajęcia z profilaktyki zdrowotnej, sportowe, kulturalne, jak również prowadzą punkty poradnictwa i informacji dla seniorów - dodaje Augustyniak.

Dużą część środków przeznaczonych na tego typu działalność pochodzi z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Wsparcie finansowe z RPO WL otrzymały też jednostki realizujące usługi społeczne i zdrowotne - mówi sekretarz województwa lubelskiego.

W ramach tego typu projektów przewidziano m.in.: wsparcie dla tworzenia/funkcjonowania dziennych i rodzinnych domów pomocy dla osób starszych; tworzenie warunków do opieki domowej, m.in. działalność wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i wspomagającego; realizację in-

tegrowanych usług o charakterze opiekuńczym i zdrowotnym. Do tej pory rozstrzygnięto dwa konkursy, w których na dofinansowanie ww. zadań przeznaczono łącznie około 50 mln zł. W najbliższym czasie przeznaczymy kolejne 54 mln zł, na działania dla seniorów - wyjaśnia Anna Augustyniak.

Ważną datą w kreowaniu polityki senioralnej w Regionie Lubelskim był 21 marca 2017 roku, kiedy to przystąpił do programu Ogólnopolska Karta Seniora uprawniającego do korzystania ze zniżek na wybrane produkty i usługi - podkreśla sekretarz województwa lubelskiego.

Obecnie z przywilejów korzysta już około 3 tysięcy seniorów z naszego regionu - dodaje.

Lubelski ROPS promuje aktywności samorządów lokalnych oraz aktywności seniorów w środowisku lokalnym poprzez organizację konkursów „Gmina przyjazna Seniorom” i Aktywny Senior”. Celem konkursów jest upowszechnianie innowacyjnych,

wielozakresowych działań na rzecz osób starszych, przez gminy i osoby fizyczne oraz ukazanie pozytywnych relacji międzypokoleniowych.

Jako Samorząd Województwa Lubelskiego mamy nadzieję, że wszystkie działania skierowane do osób starszych pozwolą im w lepszym zdrowiu, lepszej kondycji, a przede wszystkim ze świadomością, że są akceptowani i doceniani funkcjonować w społeczeństwie - konkluduje Anna Augustyniak, sekretarz województwa lubelskiego.

in217 01

Lubelskie Smakuj życie!

Fundusze Europejskie Program Operacyjny

Rzeszopolita Polska

lubelskie Województwo

Unia Europejska Europejski Region

in217 01

11 BRILIN

Opublikowano: 13 października 2018 r. Dziennik Wschódni

Komitet wyborczy ma wyłączność do prowadzenia (finansowania) kampanii wyborczej

Art. 84. § 1. Prawo zgłaszania kandydatów w wyborach przysługuje komitetom wyborczym. Komitety wyborcze wykonują również inne czynności wyborcze, a w szczególności prowadzą na zasadzie wyłączności kampanię wyborczą na rzecz kandydatów

czyli

- nie można udzielać poparcia kandydatom z innego komitetu wyborczego,
- nie można informować o poparciu udzielonym przez inny komitet wyborczy,

2018 rok: KWW Rozwój i Gospodarność w swoich materiałach wyborczych agitował na rzecz kandydatów z innego komitetu wyborczego

POPIERAMY DO POWIATU LUBELSKIEGO

BOŻENA NIEZGODA

*Twój głos za dobrą zmianą
w Powiecie Lubelskim*

Nr 1

do Rady Powiatu Lubelskiego na liście PIS

ZDZISŁAW ANTOŃ

*Twój głos za dobrą zmianą
w Powiecie Lubelskim*

Nr 2

do Rady Powiatu Lubelskiego na liście PIS

PAWEŁ

*Twój głos
w Powiecie*

Nr 6

do Rady Powiatu Lubelskiego na liście PIS

POPIERAMY DO SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

**MAREK GRZEGORZ
WOJCIECHOWSKI**

Nr 5

do Sejmiku Województwa Lubelskiego na liście PIS

**MAGDALENA
FILIPEK-SOBCZAK**

Nr 10

do Sejmiku Województwa Lubelskiego na liście PIS

KOMITET WYBORCZY WYBORCÓW ROZWOJU I GOSPODARNOŚĆ - GAZETKA WYBORCZA RYSZARDA BOJCA I KANDYDATÓW NA RADNYCH

ORAZ SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
GŁOSUJESZ TYLKO NA JEDNĄ OSOBE

Wybieram ścieżkę:

1. Zawiadamiam właściwego Komisarza Wyborczego

Lublin, 3 października 2018

Marcin Chałupka
Komisarz Wyborczy w Lublinie I

2. Komisarz wyborczy zawiadamia policję

Szanowny Panie Komisarzu,

W nawiązaniu do art. 167 §1 ustawy z 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy wnoszę o podjęcie niezwłocznej interwencji w związku ze złamaniem przepisów prawa wyborczego przez członków Komitetu Wyborczego Wyborców Rozwój i Gospodarność.

W/w komitet kolportuje na terenie gminy Niedzwica Duża materiał wyborczy w formie gazetki (przesyłam w załączniku), w którym agituje na rzecz kandydatów do Rady Powiatu oraz Sejmiku Wojewódzkiego z innego komitetu wyborczego. Na stronach 34 i 35 znajdują się nie tylko kandydaci innego komitetu wyborczego, ale również symbol graficzny oraz informacja o poparciu tych kandydatów przez komitet wyborczy wyborców Rozwój i Gospodarność.

Zgodnie z wyjaśnieniem Państwowej Komisji Wyborczej z 22 września 2014 roku (ZKF-756-13/14) „Umieszczanie przez komitet wyborczy w materiałach wyborczych wizerunku kandydata zgłaszanego przez inny komitet stanowiłoby formę agitacji popierającej tego kandydata, co naruszałoby wyłączność zgłaszającego go komitetu wyborczego na prowadzenie kampanii na jego rzecz (art. 84 § 1 Kodeksu wyborczego).”

Informuję, że podobnych materiałów wyborczych na terenie gminy Niedzwica Duża może być więcej. Wnoszę o natychmiastowe zapobieżenie łamania przepisów prawa wyborczego, w tym nakazanie wycofania całego nakładu gazety oraz rozpatrzenie sprawy w zakresie naruszenia art. 507 kodeksu wyborczego „Kto, w związku z wyborami, udziela komitetowi wyborczemu lub przyjmuje w jego imieniu korzyść majątkową o charakterze niepieniężnym inną niż nieodpłatne usługi polegające na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne, pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne, wykorzystanie przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne, nieodpłatne udostępnianie miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy – podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.”

Z wyrazami szacunku

3. Policja zawiadamia mnie

Prokuratura Rejonowa w Kraśniku
ul. Lubelska 81
23-200 Kraśnik
tel. 081-8252537, fax: 081-8252537
e-mail: rejkra@prokuratura.lublin.pl

PROKURATURA REJONOWA
w Kraśniku
ul. Lubelska 81
23-200 Kraśnik
tel./fax 81 825-25-37

Sygn. akt PR 2 Ds 1377.2018

Kraśnik, dnia 7 grudnia 2018 r.

Pan
Jakubowski Krzysztof Łukasz
ul. Peowiaków nr 10 m.8
20-007 Lublin

ZAWIADOMIENIE

o odmowie wszczęcia dochodzenia

Sekretariat Prokuratury zawiadamia Pana, jako osobę, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, że postanowieniem Prokuratora Prokuratury Rejonowej w Kraśniku z dnia 6 grudnia 2018 pod sygnaturą akt PR 2 Ds 1377.2018 odmówiono wszczęcia dochodzenia w sprawie zaistniałego w okresie od 22 sierpnia 2018 r. do 3 października 2018 r. w Niedrzwicy Dużej naruszenia przepisów Kodeksu Wyborczego przez członków Komitetu Wyborczego Wyborców "Rozwój i Gospodarność" poprzez kolportowanie materiałów wyborczych, w k. tj. o czyn z art. 507 Ustawa z dnia 5 stycznia 2011r. Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z dn. 31 stycznia 2011 r.).

Starszy referent
Prokuratury Rejonowej w Kraśniku

Małgorzata Surowiec

(podpis i stanowisko)

Można było inaczej...

 Milejow24.eu
16 października 2018 · 🌐

"Tomasz Suryś z zakazem"

Tomasz Suryś, który ponownie startuje w wyborach na wójta dostał zakaz rozpowszechniania swoich ulotek. Jak wynika z naszych informacji, nakazano mu także usunięcie tych, które już rozpowszechnił. Ma być to spowodowane promowaniem na ulotkach kandydatów z innych komitetów wyborczych. Takie działanie jest niezgodne z prawem. Jeśli otrzymają Państwo ulotki takie jak na zdjęciach, prosimy o zgłaszanie sprawy do nas lub na adres email Komisarza Wyborczego w Lublinie: lub-dyr@kbw.gov.pl

ach do Rady Powiatu łęczyńskie
/spólna Sprawa i KV

Materiał pochodzi z... (nie) finansowany przez Kom...

   16

82 komentarze 13 udostępnień

Nie można finansować kampanii wyborczej ze środków prywatnych

Łatwo to zweryfikować w bibliotece reklam Facebooka i Google Ads Transparency

Szczegóły reklamy

Identyfikator biblioteki: 1240901330042168

🚫 Nieaktywna

5 mar 2024 – 8 mar 2024

Platformy

Kategorie

👤 Szacowana wielkość grupy odbiorców: 100 tys. – 500 tys.

📄 Wydana kwota (PLN): 300 zł – 399 zł

👁 Wyświetlenia: 20 tys. – 25 tys.

Marcin Dmowski

Sponsorowane • Opłacone przez: Marcin Dmowski

Identyfikator biblioteki: 1240901330042168

Zapraszam Was do odwiedzenia mojej strony 📄

Skanując kod QR na billboardzie czy plakacie, możecie sprawdzić, co udało się zrobić dla naszego miasta oraz co planuję w przyszłości ❤️

Dziękuję za wszystkie głosy wsparcia, na pewno razem zwyciężymy 🙌

Razem tworzymy Świdnik 🏡

MARCINDMOWSKI.PL

Marcin Dmowski na Burmistrza Świdnika

Z doświadczeniem i skutecznością tworzymy komfortowy Świdnik.

Informacje o zastrzeżeniu

Grupa odbiorców reklamy

Wyświetlanie reklamy

Przejrzystość w Unii Europejskiej

Informacje o reklamodawcy

Beneficjent i płatnik

W przypadku targetowania określonych lokalizacji reklamodawcy są zobowiązani do ujawnienia, kto odniesie korzyści z reklamy i kto za nią płaci.

Bieżący

Beneficjent Marcin Dmowski

Płatnik Marcin Dmowski

Co jest „materiałem wyborczym” ?

Zgodnie z art. 109 § 2 Kodeksu wyborczego materiały wyborcze powinny zawierać wyraźne oznaczenie komitetu wyborczego, od którego pochodzą. Materiałem wyborczym jest każdy pochodzący od komitetu wyborczego upubliczniony i utrwalony przekaz informacji mający związek z wyborami (art. 109 § 1 Kodeksu wyborczego).

Materiałami wyborczymi są zatem m.in. wszelkie przekazy informacji pochodzące od komitetu wyborczego, rozpowszechniane w Internecie i za pomocą innych środków komunikacji elektronicznej

Gdzie można stawiać banery i wieszać plakaty wyborcze?

Kodeks wyborczy mówi, że:

§ 5. Komitetom wyborczym nie wolno przyjmować korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym, z wyjątkiem:

- 1) nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne;
- 2) pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne;
- 3) wykorzystania przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne;
- 4) **nieodpłatnego udostępniania miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy.**

Płoty, balkony, ściany domów mieszkalnych, należących do prywatnych osób – tu mogą wisieć materiały wyborcze.

Materiały wyborcze w pasie drogowym

Pas drogowy – grunt, przez który przebiega droga publiczna (w jego skład wchodzi jezdnia, pobocze, chodnik, zatoka autobusowa, droga rowerowa). Aby umieścić reklamę w pasie drogowym, należy uiścić opłatę **zarządcy drogi**. Stawki opłat za zajęcie pasa drogowego ustalają organy uchwałodawcze danego zarządcy drogi, np. rada gminy dla drogi gminnej.

Co można zweryfikować:

- czy jest zgoda zarządcy drogi,
- czy jest odpowiednia ilość i lokalizacja,

Dyrektor Zarządu Dróg i Mostów w Lublinie

---

ul. Krochmalna 13J, 20-401 Lublin, tel.: 81 466 5700, fax: 81 466 5701
e-mail: drogi@zdm.lublin.eu, www.zdm.lublin.eu

DP.0421.19.2024

Lublin, dnia 19 marca 2024 r.

Pan

Krzysztof Jakubowski

prezes@fundacjawolosci.org

W odpowiedzi na Pana wniosek z dnia 6 marca 2024 r. złożony w trybie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) z prośbą o informacje cykliczne dot. zajęcia pasa drogowego przez komitety wyborcze, w załączeniu do pisma przekazuję zaktualizowaną informację dot. umieszczenia banerów wyborczych w pasie drogowym.

mail: kontakt@fundacjawolnosci.org
ePUAP: FundacjaWolnosc
ADE: AE:PL-91085-66694-IFBHS-23

ul. Krakowskie
Przedmieście 13/5A
20-002 Lublin

KRS: 0000 428 743
NIP: 712 327 29 46
REGON: 061 444 494

Lublin, dnia 13 października 2022 r.

**Zarząd Dróg i Mostów w Lublinie
ul. Krochmalna 13J**

Skarga

Na podstawie art. 227 Kodeksu Postępowania Administracyjnego składam skargę w związku z zajęciem pasa drogowego pod banery wyborcze bez zezwolenia. Proszę o podjęcie prawem przewidzianych działań, w szczególności naliczenia administracyjnych kar pieniężnych.

Uzasadnienie:

Z uzyskanych od ZDM wykazów banerów wyborczych, które otrzymały pozwolenia na zajęcie pasa drogowego, oraz w oparciu o prowadzony monitoring zajęcia pasa drogowego pracownik Fundacji – Krzysztof Kowalik ustalił, że nw. materiały wyborcze, nie posiadające zezwolenia na umieszczenie w pasie drogowym, były umieszczone bez zezwolenia w nw. lokalizacjach i czasookresach:

1. na skrzyżowaniu al. Solidarności i ul. Lubomelskiej w okresie 24.09 – 12.10
  - dwa banery Zbigniewa Jurkowskiego – ok. 10,2m²
  - dwa banery Jacka Czerniaka – ok. 10,2m²
2. skrzyżowanie Armii Krajowej i ul. Kawaleryjskiej w okresie 24.09 – 12.10
  - siedem banerów Lecha Sprawki – ok. 12m²
3. skrzyżowanie Solidarności i Prusa w okresie 24.09 – 12.10
  - pięć banerów Lecha Sprawki – ok. 10m²
  - dwa banery Lecha Sprawki – ok. 10,2m²
  - dwa banery Magdaleny Stachyry – ok. 10,2m²
  - dwa banery Agnieszki Marcinkowskiej-Kozak – ok. 10,2m²
  - dwa banery Joanny Muchy – ok. 10,2m²
  - dwa banery Bożeny Lisowskiej – ok. 10,2m²
  - dwa banery Magdaleny Filipek-Sobczak – ok. 10,2m²
4. skrzyżowanie Nałęczowska-Kraśnicka w okresie 24.09 – 12.10
  - dwa banery Magdaleny Filipek-Sobczak – ok. 10,2m²
  - dwa banery Agnieszki Marcinkowskiej-Kozak – ok. 10,2m²
  - dwa banery Marty Wcisło – ok. 10,2m²
  - dwa banery Marek Mazurek – ok. 10,2m²
  - dwa banery Zbigniew Jurkowski – ok. 10,2m²
5. skrzyżowanie Nałęczowska-Cisowa w okresie 24.09 – 12.10
  - dziesięć banerów Lecha Sprawki – ok. 20m²

Skarga do zarządcy drogi na umieszczenie reklam bez zezwolenia

Jeśli reklama w pasie drogowym zagraża bezpieczeństwu, to można wykorzystać **art. 110 kodeksu wyborczego**: § 5. Policja lub straż gminna jest obowiązana usuwać na koszt komitetów wyborczych plakaty i hasła wyborcze, których sposób umieszczenia może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo bezpieczeństwu mienia bądź bezpieczeństwu w ruchu drogowym.

Nie można wieszać reklam na obiektach objętych ochroną konserwatorską (zabytkach) bez zgody konserwatora zabytków

Zagospodarowanie zabytkowej nieruchomości, w tym umieszczenie na zabytku tzw. reklam (urządzeń technicznych, tablic reklamowych, urządzeń reklamowych, napisów, banerów) może odbywać się jedynie w ograniczonym zakresie i pod nadzorem służb konserwatorskich, które na takie prace muszą wydać odpowiednie pozwolenie.

Banery wyborcze w strefie ochrony konserwatorskiej

Z zewnątrz

Odebrane x

Fundacja Wolności <kontakt@fundacjawolnosci.org>

do info ▼

Dzień dobry,

Czy ktoś już zwracał się do Pana o zgodę na zamieszczenie reklam wyborczych w strefie ochrony konserwatorskiej?

Czy wydał Pan zgody na to? Jeśli tak, proszę o wskazanie lokalizacji takich miejsc (tak, abyśmy mogli sprawdzić, które reklamy były z Panem uzgodnione a które nie)

Przy stawianie banerów wyborczych na płótkach przylegających do zabytkowych kamienic (jak na zdjęciu) wymaga zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków?

--

z poważaniem

Krzysztof Jakubowski

Prezes Zarządu

Fundacja Wolności

tel. [513979597](tel:513979597)

www.fundacjawolnosci.org

www.facebook.com/fundacjawolnosci

KRS 0000428743

NIP 7123272946

REGON 06144449

Wesprzyj nasze działania na rzecz jawności, wpłacając darowiznę: 34 1950 0001 2006 0330 1807 0002

1 załącznik • Przeskanowane przez Gmaila ⓘ

Baner przy ul. Staszica Z zewnątrz

Hubert Mącik <hubert.macik@lublin.eu>

do mnie, Olga ▾

śr., 13 gru 2023, 13:18

Szanowni Państwo,

podmiot, na którego nieruchomości zlokalizowano przedmiotowy baner został poinformowany przez Miejskiego Konserwatora Zabytków, pismem z dnia 10 października 2023 r. (znak: MKZ-IN-I.4120.635.2023), iż na niniejsze działania niezbędne jest pozwolenie konserwatorskie, które nie zostało uzyskane. Wobec powyższego podmiot został zawiadomiony o konieczności niezwłocznego usunięcia baneru oraz o tym, iż brak jego demontażu będzie skutkował podjęciem dalszych kroków administracyjnych. Baner został niezwłocznie usunięty, w związku z czym niniejsze postępowanie zakończone.

Z wyrazami szacunku,
dr Hubert Mącik
Miejski Konserwator Zabytków

Biurowisko Miejskiego Konserwatora Zabytków i Rewitalizacji
Złota 2, 20-112 Lublin
 +48 81 466 26 52
[<http://www.lublin.eu/> | www.lublin.eu] | e-mail: hubert.macik@lublin.eu

↩️ Odpowiedz

↩️ Odpowiedz wszystkim

➡️ Przekaż dalej

Materiały wyborcze w miejscu nieprzeznaczonym

Są też miejsca, w których w ogóle nie można umieszczać materiałów wyborczych, np.:

- na terenie administracji publicznej,
- na terenie szkół (agitacja skierowana do uczniów),
- na miejscach do tego nieprzeznaczonych, np. znakach drogowych,

Metoda: zgłoszenie na policję

KOMISARIAT POLICJI
w BYCHAWIE
RS0W-223/25
01 = L. dz.

Bychawa, 27 września 2023 r.

Pan Krzysztof Jakubowski

ZAWIADOMIENIE O NIEWNIESIENIU WNIOSKU O UKARANIE

Na podstawie art. 54§2 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia zawiadamiam, że przeprowadzone czynności wyjaśniające nie dostarczyły podstaw do skierowania wniosku o ukaranie do Sądu Rejonowego w sprawie: **umieszczenia baneru w miejscu do tego nie przeznaczonym w m. Wysokie**, w której Pan jest pokrzywdzonym z powodu: **niewykrycia sprawcy (baner usunięty)**

Pouczenie

Zgodnie z treścią art. 27 § 1 i 2 kpw pokrzywdzonemu przysługuje prawo do samodzielnego wniesienia wniosku o ukaranie jako oskarżycielowi posiłkowemu.

Zgodnie z treścią art. 54 § 2 kpw, pokrzywdzony ma możliwość zaznajomienia się z materiałem dowodowym uzyskanym w toku czynności wyjaśniających oraz sporządzania odpisów i kopii. Na wiosek pokrzywdzonego lub jego pełnomocnika wydaje się odpłatnie kopie i uwierzytelnione odpisy tych materiałów; do odpłatności za wydawanie kopii i uwierzytelnionych odpisów ~~stosownie do przepisów wydanych na podstawie art. 156 § 6 kpk.~~

Wyk. M.W.

Komendant Komisarzatu Policji
w Bychawie
z upoważnieniem
Zastępca Komendanta
Komisarzatu Policji
w Bychawie

Metoda: napiętnowanie kandydata

Fundacja Wolności
★ Ulubione · 27 września 2023 · 🌐

Panie ministrze **Przemysław Czarnek**, czy jest Pan za pogłębieniem integracji europejskiej i spełnieniem przez Polskę tzw. kamieni milowych?

A tak na poważnie, proszę zwrócić uwagę swojemu sztabowi, że banery wyborcze można umieszczać tylko w miejscach do tego przeznaczonych. Zawieszenie w tym miejscu (na rogu Lotniczej i Drogi Męczenników Majdanka w Lublinie) stanowi naruszenie przepisów prawa. Prosimy o szybką interwencję celem zabrania baneru.

Powodzenia! #kampania #wybory #monitoring

Autor
Fundacja Wolności
Panie ministrze **Przemysław Czarnek**, dziękujemy i gratulujemy sprawności!

📣 Promuj ten post za 35 zł, aby dotrzeć nawet do 2009 nowych odbiorców dziennie. **Promuj post**

👍 23   7 komentarzy   1 udostępnienie

Agitacja wyborcza na terenie uniwersytetu lub innym prywatnym

rektor <rektor@mail.umcs.pl>

do mnie ▾

„Szanowny Panie,

Informujemy, że na terenie UMCS nie można prowadzić agitacji wyborczej. Banery zostały postanowione bez naszej wiedzy i zgody. Po interwencji zostały one usunięte z terenu UMCS.”

Z poważaniem,

Iwona Barcic
sekretariat Rektora UMCS

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Pl. M. Curie-Skłodowskiej 5/1504, 20-031 Lublin
E-mail: rektor@umcs.pl
Tel. +48 (81) 537 51 07, Fax: +48 (81) 533 36 69
<http://www.umcs.pl>

Rozdzielenie funkcji publicznej od kampanii wyborczej

„Osoby piastujące funkcje publiczne, w tym przedstawiciele administracji samorządowej i rządowej, angażujące się w agitację na rzecz komitetów wyborczych obowiązane są jednak ściśle oddzielać taką działalność od wykonywania obowiązków związanych z pełnioną funkcją. Niedopuszczalne jest wykorzystywanie w jakikolwiek sposób środków publicznych do prowadzenia kampanii wyborczej, np. wykonywanie przez pracowników urzędów administracji samorządowej i rządowej w czasie pracy czynności związanych z prowadzeniem agitacji wyborczej, wykorzystywanie pojazdów i urządzeń służbowych w kampanii wyborczej, **prowadzenie agitacji wyborczej na stronach internetowych i profilach w mediach społecznościowych administrowanych przez urzędy**” (Apel PKW z dnia 12 marca 2024 r.)

Rozdzielenie funkcji publicznych od kampanii wyborczej

We wrześniu 2023 roku poinformowaliśmy policję, że umundurowani strażacy, z wykorzystaniem służbowego samochodu, powiesili baner wyborczy na budynku remizy strażackiej, co stanowi nielegalną agitację wyborczą. Policja po kilku miesiącach ustaliła, że... **“czynu nie popełniono”**

ZAWIADOMIENIE OSOBY SKŁADAJĄCEJ ZAWIADOMIENIE O NIEWNIESIENIU WNIOSKU O UKARANIE DO SĄDU

Na podstawie art. 54 § 2 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia zawiadamiam Panią*, że przeprowadzone czynności wyjaśniające nie dostarczyły podstaw do skierowania wniosku o ukaranie w sprawie

z zaistniałej w nieustalonym czasie, nie później niż w dniu 26 sierpnia 2023r. w miejscowości Łęczna, woj. lubelskiego, umieszczanie plakatu na budynku, w którym znajduje się siedziba Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscu publicznym do tego nie przeznaczonym, tj. o czyn z art. 630 § 1 k.w.

Wniosek: [redacted], z powodu: **czynu nie popełniono**, tj. na podstawie art. 5 § 1 pkt 1

(wskazać przyczynę niewniiesienia wniosku o ukaranie)

Pouczenie

Zgodnie z treścią art. 56a k.p.w. jeżeli nie zachodzą okoliczności określone w art. 27 k.p.w., osobie, która zawiadomiła o popełnieniu wykroczenia, przysługuje zażalenie do organu nadzrędnego wniiesienie wniosku o ukaranie.

uzasadnienia
Powiatowego Zastępcy
Wyszukiwacza
Wydziału Presekcji
KPP w Łęcznej
nadkom. Dariusz Stępek

Kampania wyborcza na stronach internetowych urzędu

W art. 108 § 1 pkt 1 Kodeksu wyborczego ustanowiono jednoznaczny zakaz prowadzenia agitacji wyborczej na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego.

Zakaz prowadzenia agitacji wyborczej na łamach wydawanych przez nie materiałów informacyjnych (np. broszury, gazetki informacyjne), także na ich stronach internetowych, nie został natomiast bezpośrednio wymieniony w Kodeksie wyborczym.

Państwowa Komisja Wyborcza wyraża jednak opinię, że i na te „nośniki” należy rozszerzyć sformułowany w nim zakaz prowadzenia agitacji wyborczej na terenie urzędów administracji.

W materiałach takich nie mogą znajdować się elementy agitacji wyborczej, muszą one być wolne od wszelkich oznaczeń i treści sugerujących prowadzenie agitacji wyborczej.

Przed nami wciąż wiele wyzwań

Od pięciu lat pełni obowiązki zastępcy burmistrza Świdnika. Do pracy w magistracie przeszedł z prywatnego biznesu, w którym całkiem nieźle sobie radził. Co zatem przywiodło Marcina Dmowskiego do zmiany „barw klubowych” i rozpoczęcia pracy w administracji samorządowej?

– Lubię wyzwania. Prywatny biznes i samorząd to dwa różne światy. Puzalem pierwszy i skrzyżowaniem w drugim pozostają pytania o to, jak najlepiej rozwiązać problemy miasta. Na pierwszym etapie rozwoju rodzą się w człowieku motywacje, zapalenie innego rodzaju. Pochodzę ze starej świdnickiej rodziny, jeśli jaśkawkę rodzinną w Świdniku można uznać za stam. Myślę, że nikt nie zaprzeczy, że w przeszłości i obecnie jej członkowie pozytywnie zasłużyli się temu miastu.

– **Myślę, że kiedy nie wiadomo o co chodzi, to chodzi o pieniądze...** – Bez pieniędzy nigdy nie narzekalem na możliwość pozyskania środków do życia. Na pewnym etapie rozwoju rodzą się w człowieku motywacje, zapalenie innego rodzaju. Pochodzę ze starej świdnickiej rodziny, jeśli jaśkawkę rodzinną w Świdniku można uznać za stam. Myślę, że nikt nie zaprzeczy, że w przeszłości i obecnie jej członkowie pozytywnie zasłużyli się temu miastu.

– **W czasie uroczystości wmurowania kamienia węgielnego pod fabrykę Trilixa burmistrz Waldemar Jakson powiedział, że cieszy się Pan z tego wydarzenia chyba bardziej niż on.**

– To był bardzo miły gest. Myślę, że w swojej pracy samorządowej nie mogłem trafić na lepszego nauczyciela. Czując za sobą wsparcie jego ogromnej wiedzy i doświadczenia o wiele łatwiej poznaję, bo wciąż się ucze, tajniki poruszania się po tym nieznanym dla mnie wcześniej świecie. Burmistrz Jakson ma dar nawiązywania dialogu ze wszystkimi stronami naszej lokalnej sceny politycznej. Uczy cierpliwości, zachowania równowagi, słuchania argumentów i sposobów rozwiązywania problemów, ale także utrzymywania do tego wszystkiego dystansu.

– **Czy tak naprawdę różni prowadzenie własnego przedsiębiorstwa od pracy w samorządzie?**

– W firmie tej wielkości, jaką prowadziliśmy, najważniejsze jest podjęcie prawidłowej decyzji samodzielnie, bądź w

– Nie ukrywam, że funkcja zastępcy burmistrza Świdnika, zwłaszcza odpowiedzialnego za rozwój miasta, daje możliwość poszerzenia horyzontów postrzegania świata. Na przykład w trakcie rozmów z inwestorami planującymi ukończyć swoje biznesy w Strefie Aktywności Gospodarczej znajduję wspólny język jako prezes biurowca. Kiedy więc co to ryzyko i jakie argumenty mogą zachęcić do włożenia własnych pieniędzy tu, a nie gdzieś indziej. Z drugiej strony obcuje z ludźmi obracającymi się z pieniędzmi milionów euro. To budzi szacunek i daje liczne nauki na przyszłość. – mówi Marcin Dmowski, zastępca burmistrza.

– **Jakie zadania widzi Pan przed samorządem kolejnej kadencji?**

– Myślę, że nie będzie on miał wielkiego wyboru. Potrzeby miasta nie biorą się z czegoś „widzami”, tylko z obiektywnych uwarunkowań. Moim zdaniem świdnicki samorząd miał wystarczająco dużo czasu, żeby je rozpoznać i zdefiniować strategię, rozwój miasta. Na szczęście nie jest to strategia utrzymywania z góry upatrzonej pozycji, tylko elastycznej. Przewidzieć musimy budować w wielu obszarach i na wiele sposobów. Poza tym, co do planowanych na pozór drog, które jednak są nieodzownym elementem zagospodarowania kolejnych terenów miasta, przez pozyskiwanie inwestycji gospodarczych, po, że posiadają materiałnym zyskiem nie będzie miało ono zapewne zbyt wiele wspólnego, chociaż projekt Parku Avia pokaz-

je, że nie musi być również finansowym obciążeniem, ale, jestem przekonany, stanie się areną ważnych wydarzeń sportowych, nawet o charakterze międzynarodowym. Nowotulowie przyznają się do wzrostu dużej świadczan z mieszkań w tym mieście. Co ciekawe, o przywiązaniu do danego miejsca decydują moim zdaniem nawet szczegóły. Może się to wydać zabawne, ale w tym kontekście cieszy się, że pokrywy wiatrowe stają się nie tylko elementem architektonicznym, ale także miejscem, gdzie ludzie chcą spędzić czas. To jest właśnie to, co jest dla nas najważniejsze. Nie chodzi o to, żebyśmy mieli na sobie miły herb Świdnika. Ale wracając do wzniosłej sprawy, stajemy się przed nami co najmniej kilka. Najpierw to, z którego będziemy się w przyszłości materialnym zyskiem nie będzie miało ono zapewne zbyt wiele wspólnego, chociaż projekt Parku Avia pokaz-

zachodniej części miasta, po obu stronach al. Jana Pawła II. W nadchodzących latach będzie ona jednym z największych placów budowy Świdnika, zarówno pod względem zabudowy mieszkaniowej, jak i usług. Kolejnym bardzo ważnym i kosztownym zadaniem będzie modernizacja sieci kanalizacyjnej. W tej sprawie są kluczowe inwestycje idące w kierunku zainwestowania w inne. Niestety pandemia COVID i wojna w Ukrainie spowodowały nie tylko wydłużenie kadencji samorządu, ale także zmniejszenie budżetu. Jednak w dobie wyzwań, które nie dać końca naszym wyzwaniam, musimy być jeszcze bardziej zdefiniowani. Jednak w dobie wyzwań, które nie dać końca naszym wyzwaniam, musimy być jeszcze bardziej zdefiniowani. Jednak w dobie wyzwań, które nie dać końca naszym wyzwaniam, musimy być jeszcze bardziej zdefiniowani.

– **Czy kolejna kadencja będzie trudniejsza, czy może łatwiejsza od poprzedniej?**

– Z dużą dozą prawdopodobieństwa można jedynie powiedzieć, że będzie trudniejsza, inna. Niestety pandemia COVID i wojna w Ukrainie spowodowały nie tylko wydłużenie kadencji samorządu, ale także zmniejszenie budżetu. Jednak w dobie wyzwań, które nie dać końca naszym wyzwaniam, musimy być jeszcze bardziej zdefiniowani. Jednak w dobie wyzwań, które nie dać końca naszym wyzwaniam, musimy być jeszcze bardziej zdefiniowani.

– **Co uważa Pan za największe osiągnięcia świdnickiego samorządu w kończącej się kadencji?**

– Problemem jest sobie niedawno uporządkować i okazywać się, że lista jest całkiem długa. Moim zdaniem, w kolejności niealfabetycznej i niekoniecznie ułożonej z uwzględnieniem ważności, można do nich zaliczyć budowę Parku Avia i kolektora deszczowego, program modernizacji ulic lokalnych, hale pneumatyczną nad bocznym boiskiem stadionu miejskiego, rozwój MKS Avia i jego Akademii, zwiększenie nakładów na komunikację z 1,5 do 6 mln zł, zakup autobusów wodorych, utworzenie Centrum Usług Społecznych, realizację wyzwań lotniczych pod nazwą Świdnik Air Festival, rozwój Strefy Aktywności Gospodarczej, wymianę wszystkich źródeł światła latarni ulicznych na energooszczędne, finansowe wsparcie dla szpitala, którego organem zarządczym jest powiat świdnicki, budowę Dworca Przesiadkowego. Myślę, że ta niepełna, jak teraz sądzę lista oddaje sens pojęcia „rozwój zrównowagowany i ideał tak popieraną przez burmistrza Waldemara Jaksona.

– **Czy kolejna kadencja będzie trudniejsza, czy może łatwiejsza od poprzedniej?**

– Z dużą dozą prawdopodobieństwa można jedynie powiedzieć, że będzie trudniejsza, inna. Niestety pandemia COVID i wojna w Ukrainie spowodowały nie tylko wydłużenie kadencji samorządu, ale także zmniejszenie budżetu. Jednak w dobie wyzwań, które nie dać końca naszym wyzwaniam, musimy być jeszcze bardziej zdefiniowani. Jednak w dobie wyzwań, które nie dać końca naszym wyzwaniam, musimy być jeszcze bardziej zdefiniowani.

– **Czy tak naprawdę różni prowadzenie własnego przedsiębiorstwa od pracy w samorządzie?**

– W firmie tej wielkości, jaką prowadziliśmy, najważniejsze jest podjęcie prawidłowej decyzji samodzielnie, bądź w

– **Jakie zadania widzi Pan przed samorządem kolejnej kadencji?**

– Myślę, że nie będzie on miał wielkiego wyboru. Potrzeby miasta nie biorą się z czegoś „widzami”, tylko z obiektywnych uwarunkowań. Moim zdaniem świdnicki samorząd miał wystarczająco dużo czasu, żeby je rozpoznać i zdefiniować strategię, rozwój miasta. Na szczęście nie jest to strategia utrzymywania z góry upatrzonej pozycji, tylko elastycznej. Przewidzieć musimy budować w wielu obszarach i na wiele sposobów. Poza tym, co do planowanych na pozór drog, które jednak są nieodzownym elementem zagospodarowania kolejnych terenów miasta, przez pozyskiwanie inwestycji gospodarczych, po, że posiadają materiałnym zyskiem nie będzie miało ono zapewne zbyt wiele wspólnego, chociaż projekt Parku Avia pokaz-

– **Czy kolejna kadencja będzie trudniejsza, czy może łatwiejsza od poprzedniej?**

– Z dużą dozą prawdopodobieństwa można jedynie powiedzieć, że będzie trudniejsza, inna. Niestety pandemia COVID i wojna w Ukrainie spowodowały nie tylko wydłużenie kadencji samorządu, ale także zmniejszenie budżetu. Jednak w dobie wyzwań, które nie dać końca naszym wyzwaniam, musimy być jeszcze bardziej zdefiniowani. Jednak w dobie wyzwań, które nie dać końca naszym wyzwaniam, musimy być jeszcze bardziej zdefiniowani.

– Jan Maszur

Warto przeczytać

[Wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach związanych z prowadzeniem i finansowaniem kampanii wyborczej](#)
(4 marca 2024)

[Apel Państwowej Komisji Wyborczej](#)
w sprawie oddzielenie pełnienia funkcji publicznych od prowadzenia kampanii wyborczej (12 marca 2024)

[Inspirator \(przed\) wyborczy. Poradnik dla obywatelskich obserwatorów](#)